

**ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՄԱՆՈՒԿ
ԱԲԵՂՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ**

Զաքարյան Նարինե Մնացականի

**ՍԻՆՔԼԵՐ ԼՈՒԻՍԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴԻ
ԱՌԱՋՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Ժ.01.07- «Արտասահմանյան գրականություն»
մասնագիտությամբ բանասիրական գիտությունների
թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման
ատենախոսության

ՍԵՂՄԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆ – 2017

Ատենախոսության թեման հաստատվել է Երևանի պետական
համալսարանում:

Գիտական ղեկավար՝ քանասիրական գիտությունների
դոկտոր, դոցենտ

Արա Հրաչիկի Առաքելյան

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝ քանասիրական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր

Արտեմ Միքայելի Հարությունյան

քանասիրական գիտությունների
թեկնածու, դոցենտ

Սոնյա Վիտալիի Ապրեսովա

Առաջատար կազմակերպություն՝ Երևանի Հայ-ռուսական (սլավոնական)
համալսարան

Պաշտպանությունը կայանալու է 2017թ. մայիսի 12-ին, ժամը 12: 30-ին
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում գործող
ԲՈՀ-ի Գրականագիտության 003 մասնագիտական խորհրդում:
Հասցեն՝ ք. Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 15:

Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան
գրականության ինստիտուտի գրադարանում:

Սեղմագիրն առաքված է 2017 թվականի ապրիլի 11-ին:

Մասնագիտական խորհրդի գիտական քարտուղար՝
քանասիրական գիտությունների թեկնածու

Ս. Ա. Մարգարյան

ԱՄԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Ատենախոսությունը նվիրված է քսաներորդ դարի սկզբի ամերիկացի գրող, Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր Սինքլեր Լուիսին և նրա վիպարվեստին: Ճակատագրի բերումով ապրելով պատմականորեն իրադարձություններով հարուստ, բայց և լարված մի ժամանակաշրջանում՝ Լուիսը դառնում է մեկն այն գրողներից, ովքեր իրենց արվեստով փորձում են ներկայացնել երկրում տիրող իրավիճակը և, ինչու՞ չէ, հետաքրքիր լուծումներ առաջարկել: Լինելով քննադատական ռեալիզմի կարկառուն ներկայացուցիչներից մեկը՝ գրողը փորձում է իրատեսորեն մոտենալ ամեն ինչի, քննադատել կյանքի բացասական կողմերը և իրապաշտորեն պատկերել այն:

Իր կյանքի 66 տարիների ընթացքում (1885- 1951թթ.) Լուիսը հասցրել է գրել քսաներկու վեպ, հարյուրից ավելի պատմվածքներ և մի քանի պիես: Այդուհանդերձ, գրողն առավելագույնս դրսևորվել է վեպի ժանրում: Լուիսի գրական ժառանգությունը բաժանվում է չորս շրջանների, որոնցից առավելապես հաջողված են երկրորդը և չորրորդը: Սույն ատենախոսության մեջ քննվում են հեղինակի վեպերից հինգը՝ «Մաքուր օդում», «Գլխավոր փողոց», «Բեքիթ», «Էրոուսմիթ» և «Դոդսվորթ», որոնցից առաջինը պատկանում է գրողի ստեղծագործական կյանքի առաջին՝ համեմատաբար ավելի թույլ շրջանին, երբ ռոմանտիզմին բնորոշ տարրերը հեղինակի մոտ գերակշռում են ռեալիստականին: Ուսումնասիրվող մյուս չորս վեպերը պատկանում են Սինքլեր Լուիսի ստեղծագործական կյանքի ամենահաջողված՝ երկրորդ փուլին, երբ գրողն արդեն կանգնած է ռեալիզմի ամուր հողի վրա, և նրա տաղանդը հասնում է իր բարձրակետին:

ԹԵՄԱՅԻ ԱՐԴԻՎԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՏԵՄԱԿԱՆ ՈՒ ԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսության թեման արդիական է այն առումով, որ Սինքլեր Լուիսի ներկայացրած խնդիրներն ու կերպարները մեր օրերում ևս առկա են: Լուիսի ապրած ժամանակներից մինչ օրս գրեթե ոչինչ չի փոխվել թե՛ գրողի ներկայացրած գործարարի ու մերօրյա գործարարի ստանդարտացված կենսակերպերի զուգադրման մեջ, թե՛ հասարակության մեջ խելացի անհատի կայացման խնդիրներում և թե՛ նրա առաջադրած մյուս կարևոր հարցադրումներում:

Սույն ատենախոսությունը տեղեկատվության ինքնատիպ աղբյուր է Սինքլեր Լուիսի վերաբերյալ, գիտական վերլուծություն՝ նվիրված այս հեղինակին:

Աշխատանքի գործնական նշանակությունն այն է, որ ուսումնասիրված նյութը կարող է կիրառվել «20-րդ դարի ամերիկյան գրականություն» դասընթացում, նպաստել հեղինակին նվիրված գիտական նոր ուսումնասիրությունների կատարմանը:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ, ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ուսումնասիրության առարկան հեղինակի հինգ վեպերն են՝ «Մաքուր օդում», «Գլխավոր փողոց», «Բեքիթ», «Էրոուամիթ» և «Դոդսփորթ», դրանցում հեղինակի կողմից կիրառված լեզվաոճական առանձնահատկություններն ու խնդիրները, ինչպես նաև՝ ամերիկյան գրականության համատեքստում գրողի իրական տեղի ու դերի հստակեցումը:

Սույն ատենախոսության նպատակն է ուսումնասիրել և մանրակրկիտ քննարկումով ներկայացնել Սինքլեր Լուիսի վիպարվեստը՝ շեշտը դնելով դրա հետ կապված այնպիսի հարցադրումների վրա, որ մինչ օրս բավարար չափով ուսումնասիրված չեն:

Ատենախոսության խնդիրներն են.

1. Դիտարկել ամերիկյան գրականության զարգացման ընթացքում սոցիալական վեպի ժանրային առանձնահատկությունները՝ քննության առնելով այնպիսի հեղինակների, ինչպիսիք են Թեոֆոր Դրայզերը, Սինքլեր Լուիսը և Ջոն Սթայնբեքը:

2. Բացահայտել Լուիսի յուրահատուկ տեղը և դերը իր ժամանակաշրջանի ամերիկյան գրականության մեջ՝ որոշակիացնելով նրա տարբերակիչ կողմերը սոցիալական վեպի ժանրի մյուս հեղինակների շարքում:

3. Ցույց տալ գրողի ստեղծագործական արվեստի զարգացումը ուսումնասիրվող վեպերի շրջանակներում՝ հենվելով սոցիալական վեպին բնորոշ չափորոշիչների վրա:

4. Ներկայացնել հեղինակի ստեղծագործությունների լեզվաոճական առանձնահատկություններն այնպես, որպեսզի հստակեցվի և ամբողջականացվի Սինքլեր Լուիսի ոճի ինքնատիպությունը:

ԹԵՄԱՅԻ ՄՇԱԿԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒՅԹԸ

Սինքլեր Լուիսը՝ իբրև գրող, բազմիցս ուսումնասիրվել է թե՛ ռուս, թե՛ ամերիկյան գրականության մեջ, մանրակրկիտ քննվել գրաքննադատության կողմից:

Այսպես, ռուս գրաքննադատության մեջ գրողն ուսումնասիրվել է հիմնականում չորս գրականագետների՝ Գիլենսոնի, Մուլլարչիկի, Մենդելսոնի և Մոտիլևայի կողմից, թեպետ այլ գրականագետների և գրաքննադատների կողմից առանձին անդրադարձեր նրա արվեստին ևս եղել են:

Ամերիկյան գրականության մեջ ևս արժեքավոր ուսումնասիրություններ կան արված՝ գրողին նվիրված: Դրանցից առաջինը Մարկ Շուրերն է, ում՝ 1961 թվականին տպագրված «Սինքլեր Լուիս. մի ամերիկացու պատմություն» հսկայաձավալ աշխատությունը դառնում է Լուիս-հեղինակի իսկական այցեքարտը: Այդուհանդերձ, Շուրերի ուսումնասիրությունը մի շարք թերություններ ունի. մի կողմից այն շատ հպանցիկ էր անդրադառնում Լուիսի գրական ժառանգության վերլուծությանը, մյուս կողմից կենսագիրն ակնհայտ կերպով չէր թաքցնում իր բացասական վերաբերմունքը գրողի նկատմամբ: Արդյունքում Շուրերից հետո լուսագիտությունը որոշ ժամանակ ետընթաց է ապրում:

Շուրերի աշխատության վերոնշյալ թերությունները հաշվի առնելով է, որ մեկ այլ ամերիկացի՝ Ռիչարդ Լինգեմանը, ձեռնամուխ է լինում և 2002 թվականին տպագրում Սինքլեր Լուիսի նոր կենսագրությունը՝ դրանում առավել հանգամանալից անդրադառնալով գրողի ստեղծագործությանը և ավելի լուսավոր էջերով ներկայացնելով նրան: Լուիսի կենսագրության մի փուլը՝ նրա և նրա երկրորդ կնոջ՝ իր ժամանակներում հայտնի լրագրող Դորըթի Թոմսոնի ամուսնական կյանքի պատմությունն էլ ներկայացված է ամերիկացի գրող, գրականագետ Վինսենթ Շինի «Դորըթի և Ռեդ» գրքում:

Նշանակալի ուսումնասիրություններ կան նաև՝ նվիրված և՛ գրողի վեպերին, և՛ գրական ժառանգությանն առհասարակ: Լուիսի ստեղծագործական կյանքի ամենաբեղուն տասնամյակին է անդրադարձել գրականագետ Ջեյմս Հաթչիսոնը իր «Սինքլեր Լուիսի վերելքը, 1920-1930» ուսումնասիրությամբ: Հարույր Բլումն էլ առանձին ուսումնասիրություն ունի՝ նվիրված գրողի «Էրոուամիթ» վեպին: Մեկ այլ ամերիկացի՝ գրող և գրականագետ Մարտին Բուկոն, առանձին աշխատություն ունի՝ նվիրված Լուիսի «Գլխավոր փողոց» վեպին: Գրողի ռոմանտիկ հայացքներն էլ պարզաբանված են գրականագետ Մարտին Լայթի «Սինքլեր Լուիսի կիստոտիկ տեսությունը» գրքում: Արժեքավոր են նաև Սինքլեր Լուիսին նվիրված հոդվածների երկու ժողովածուները՝ մեկը խմբագրված Մարկ Շուրերի կողմից, մյուսը՝ Հարույր Բլումի:

Թվարկված աշխատություններով, անշուշտ չի սահմանափակվում Սինքլեր Լուիսին նվիրված ուսումնասիրությունների ցանկը: Սակայն

դրանք կազմում են այն հենասյունը, որ առանցքային է գրողին նվիրված ցանկացած ուսումնասիրություն կատարելու գործընթացում:

Որքան էլ ընդարձակ լինի խնդրո առարկա հեղինակին նվիրված գիտական ուսումնասիրությունների թիվը, այդուհանդերձ, գրողի գրական գործունեության և արվեստի հետ կապված որոշ հարցադրումներ կա՝ մինչ օրս բավարար չեն ուսումնասիրվել, կա՝ մի հստակ ձևակերպում չեն ստացել: Այսպես, կան առանձին անդրադարձեր՝ նվիրված Սինքլեր Լուիսի ու այս կամ այն գրողի ստեղծագործության համադրությանը, սակայն չկա հստակ պարզաբանում՝ նվիրված քսաներորդ դարի սկզբին գրականության մեջ գրողի իրական տեղին, սոցիալական վեպի ժանրում նրա կարևոր ներդրումներին: Բացի այդ, չնայած հեղինակը հաճախակի ներկայացվել է իբրև ականավոր սատիրիկ, այդուհանդերձ հեղինակի լեզուն և ոճը հանգամանալից ուսումնասիրված չեն: Սույն ատենախոսությունը փորձ է անդրադառնալու հենց այդ բացերին, մի բան, որ առավել ամբողջական կդարձնի ամերիկացի այս գրողի ստեղծագործական կյանքի պատկերը:

Վերոնշյալ թերացումները հաշվի առնելով էլ ձևավորվել է ատենախոսության **գիտական նորույթը**: Ատենախոսության մեջ ներկայացված հինգ վեպերը, այսպիսով, քննվում են միանգամայն նոր դիտանկյունից՝ ներառելով հեղինակի ստեղծագործական արվեստի զարգացման կարևոր վերլուծություն: Փորձ է արվում կապ ստեղծելու Լուիսի ներկայացրած կերպարների ու սոցիոլոգիայի միջև՝ այդ կերպ պարզաբանելով հեղինակի ներկայացրած խնդիրների բնականությունն ու անխուսափելիությունը: Բացի այդ, բավականին հանգամանալից ներկայացվում է նաև Սինքլեր Լուիսի ուրույն գրական ոճը՝ իր լեզվաոճական առանձնահատկություններով հանդերձ, ինչը ատենախոսության միջոցով ներկայացվող գիտական նորույթներից մեկն է:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱՎԱՆ - ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

Ատենախոսության տեսական հիմքը կազմում են ռուս և ամերիկյան մի շարք ականավոր գրականագետների (Մ. Շուբեր, Ռ. Լինգեման, Զ. Հաթչինսոն, Մ. Լայթ, Հ. Բլում, Բ. Գիլենսոն և ուրիշներ) հետազոտությունները՝ նվիրված գրողի կյանքին ու գրական գործունեությանը:

Սույն հետազոտությունը կատարվել է պատմահամեմատական և վերլուծական մեթոդների հիման վրա: Մի կողմից զուգահեռներ են անցկացվում խնդրո առարկա հեղինակի և նրա ժամանակակից մյուս

գրողների միջև, մյուս կողմից զուգադրվում են հեղինակի առանձին վեպերը:

ՌԻՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսության հիմնական դրույթներն արտացոլված են ՀՀ և ամերիկյան մի շարք գիտական հանդեսներում և ժողովածուներում տպագրված յոթ գիտական հոդվածներում:

Ատենախոսությունը քննարկվել և հրապարակային պաշտպանության է երաշխավորվել Երևանի պետական համալսարանի Ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի Արտասահմանյան գրականության ամբիոնի կողմից:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆ ՈՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացությունից և գրականության ցանկից՝ ներկայացված երեք լեզուներով (անգլերեն, ռուսերեն, հայերեն):

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածության մեջ հիմնավորվում են թեմայի գիտական ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը, արդիականությունը, պարզաբանվում են հետազոտության նպատակն ու խնդիրները: Ներկայացվում են աշխատանքի մեթոդաբանական հիմքերը, տեսագործական նշանակությունը և գիտական նորույթը, որոնց նախորդում է գրողի անձի և գրական գործունեության հետ կապված ակնարկը:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՎԵՊԻ ԺԱՆՐԸ ԵՎ ՍԻՆՔԼԵՐ ԼՈՒԻՍԸ

Ատենախոսության այս գլուխը բաղկացած է երեք ենթագլուխներից, որոնցում հաջորդաբար քննվում են սոցիալական վեպի զարգացումը Սինքլեր Լուիսից առաջ, ապա՝ խնդրո առարկա գրողի տեղն ու դերն այս ժանրում և սոցիալական վեպի հետագա զարգացումը Լուիսից հետո:

1.1 ենթագլխում («Ամերիկյան սոցիալական վեպի զարգացման հիմնահարցերը») պարզաբանվում են քսաներորդ դարի սկզբի ամերիկյան գրականության զարգացման հիմքերը: Հարցի նախապատմությունն այստեղ տրվում է բավականին հստակ և հանգամանալից: Խնդրի վերլուծությունը սկսվում է ամերիկյան գրականության պատմության մի փոքր անդրադարձով, ապա Լուիսը ներկայացվում է իբրև քննադատ - ռեալիստ: Տրվում են նաև

քննադատական ռեալիզմի փիլիսոփայական հիմքերը: Ավելի առաջ գնալով և մասնակիանալով դիտարկման մեջ՝ Սինքլեր Լուիսն ապա ներկայացվում է իբրև սոցիալական վեպի ժանրի ներկայացուցիչ: Որպեսզի առավել հստակ լինեն Լուիսի իրական տեղն ու ներդրումն այս ժանրում, գրողը ներկայացվում է իրենից առաջ և հետո ստեղծագործած երկու ռեալիստների՝ Թեոդոր Դրայզերի և Ջոն Սթայնբեքի ստեղծագործական արվեստների զուգադրմամբ: Հենց առաջին ենթագլխում էլ պարզաբանվում է, որ Դրայզերն այն գրողն է, ով դնում է ժանրի հիմքերը և ուղի հարթում իրենից հետո եկողների համար: Տրվում են դրայզերյան արվեստի բնորոշ գծերը և ներդրումները սոցիալական վեպի ժանրում:

Այսպիսով, քսաներորդ դարի սկզբին աշխարհում տեղի ունեցող հակասական իրադարձություններն անմասն չեն թողնում նաև ԱՄՆ-ին: Երկիրը, չհաշված դեպրեսիայի մի քանի տարիները, ընթանում է աննախադեպ զարգացման ուղիով: Բարգավաճման այդ առերևույթ շղարշի հետևում, սակայն, ընկած էր հասարակության դասակարգային շերտավորումը, որ բերել էր հասարակ ժողովրդի ծայրաստիճան աղքատության:

Ստեղծված պայմաններին անմիջապես արձագանքում է երկրի գրականությունը: Ի թիվս տարբեր այլ գրական ուղղությունների՝ քսանական թվականներին վերածնունդ է ապրում քննադատական ռեալիզմի գրական մեթոդը, որի փիլիսոփայության հիմքերը դրվել էին դեռևս անգլիացի փիլիսոփա Ռոյ Բասկարի կողմից: Այն գալիս է՝ վեր հանելու և ի ցույց դնելու հասարակության ընդերքում արմատացած արատները, քննադատի իր աչքով տեսնելու այն, ինչն աննկատելի էր շատերի կողմից: Քննադատական ռեալիզմը ռեալիզմի մյուս տարատեսակներից առանձնանում է նաև նրանով, որ ցույց տալուց բացի նաև հստակեցնում է ստեղծված պայմանների դրդապատճառները: Ամերիկացի գրականագետ Կազինի խոսքերով՝ «դա ըմբոստացման ռեալիզմ էր»:¹

Քննադատական ռեալիզմի ասպարեզում Էպտոն Սինքլերի, Շերվուդ Անդերսոնի և ուրիշների կողքին իր ուժերն է փորձում և Սինքլեր Լուիսը: Վերջինս դառնում է լավագույն և արժանի ներկայացուցիչներից մեկն այս շարքում, որ անշեղորեն հետևում է քննադատական ռեալիզմի՝ արդեն իսկ ձևավորված ավանդույթներին:

¹ Kazin, A., The New Realism: Sherwood Anderson and Sinclair Lewis. In. Kazin, A., On Native Grounds: An Interpretation of Modern American Prose Literature, New York, Reynal and Hitchcock, 1943, p. 206

Լինելով քննադատ – ռեալիստ՝ Լուիսը ստեղծագործում է սոցիալական վեպի ժանրում, որ կայուն հիմքերի վրա էր դրված այդ ժամանակվա ԱՄՆ-ում: Ամերիկացի պատմաբան և գրականության տեսաբան Աբրամսը սոցիալական վեպը սահմանում է այսպես. «Սոցիալական վեպը շեշտում է դարի հասարակական և տնտեսական պայմանների ազդեցությունը կերպարների ձևավորման և երևույթների հստակեցման վրա. հաճախ այն նաև ներառում է ենթադրելի կամ ճշգրիտ դրույթ, որ առաջադրում է քաղաքական կամ տնտեսական բարեփոխում»: ¹ Գրական այս ժանրում ստեղծագործող գրողները փորձում էին անդրադառնալ հասարակության առջև ծառացած սոցիալական որևէ խնդրի, գրական ստեղծագործությունների միջոցով տալ ստեղծված վիճակի համարժեք պատասխանը:

Վերոնշյալ ժանրում Լուիսին նախորդել էր Թեոդոր Դրայզերը, ով իր ստեղծագործություններով դրել էր սոցիալական վեպի ժանրի ամուր հիմքերը: Դրայզերյան վեպերն ու պատմվածքները դառնում են ժամանակի լավագույն ցուցիչներն ու մեկնաբանները՝ ճշմարիտ պատասխաններ տալով հասարակությանը հուզող շատուշատ հարցերի:

1.2 ենթագլուխը («Սինքլեր Լուիսի տեղն ու դերը սոցիալական վեպի ժանրում») նվիրված է սոցիալական վեպի ժանրում Սինքլեր Լուիսի գրական ներդրումի հստակեցմանը: Ներկայացվում և մանրակրկիտ կերպով քննարկվում են հեղինակային այն նորամուծությունները, որ գրողը բերեց այդ ժանր և կերտեց իր ինքնատիպ ոճը:

Փաստորեն, արժեքավոր դասեր քաղելով Դրայզերից՝ Լուիսը, այդուհանդերձ, ամերիկյան գրականություն է մտնում իր ուրույն գրելաոճով ու աշխարհայացքով: Դրայզերի օրինակն աչքի առաջ ունենալով՝ Սինքլեր Լուիսին, փաստորեն, հաջողվում է գտնել իր ուրույն ստեղծագործական ուղին, ժամանակի խնդիրներին անդրադարձի այն դիտանկյունը, որով նա դառնում է առանձնահատուկ և տարբերվող իր ժամանակակից և ոչ ժամանակակից մյուս գրողներից:

Սինքլեր Լուիսը սոցիալական վեպի ժանր է բերում մի շարք նորույթներ, որոնցից էին ստեղծագործություններում հավաստիության պատրանքի ստեղծումը, հատուկ անունների կանխամտածված ընտրությունը: Լուիսը նորույթ է բերում սոցիալական վեպի ժանր նաև այն առումով, որ իրականությանը նայում է, այսպես կոչված, լուսանկարչի աչքերով: Իրականության առանձին դրվագներից նա կարողանում է

¹ Abrams, M., A Glossary of Literary Terms, United States, Heinke & Heinke, 1999, p. 193

ամբողջականացնել իր սյուժեներն ու կերպարներին: Արդյունքում լուիսյան ռեալիզմը կոչվում է նաև լուսանկարչական:

Լուիսի ամենակարևոր ներդրումներից մեկը սոցիալական վեպի ժանրում, թերևս, դառնում է իր ժամանակի ամերիկյան խոսվածքի վերհանումը: Ինչպես վկայակոչում է ամերիկացի լեզվաբան Բաբկոկը՝ «ի թիվս այլ բաների, Սինքլեր Լուիսը կհիշվի ամերիկյան խոսքի ռիթմերի իր հաստատուն փոխակերպումներով: Նրա ականջը հրաշալի որսում էր խոսակցական լեզվի նյութանները, և նա արձանագրում էր ոչ միայն 1920-ականների միջին խավի տեսարանները, այլև հնչյունները»:¹ Լուիսյան հերոսները խոսում են այն լեզվով, որով այդ ժամանակ հաղորդակցվում էին ամերիկացիները: Սինքլեր Լուիսի վեպերն, այսպիսով, դառնում են քսաներորդ դարի սկզբի ամերիկյան անգլերենի իսկական հանրագիտարաններ:

Չնայած այն փաստին, որ Լուիսին բնորոշ էր կերպարների հոգեկան աշխարհի խորը ներկայացումն ու պատկերումը, հեղինակին այդուհանդերձ հաջողվում է կերտել համոզիչ կերպարներ, որոնց այդպիսին դարձնում էին նրանց վարքագիծն ու նպատակադրումը:

Լուիսյան հետաքրքիր նորույթ էր նաև ստեղծագործությունների մեջ հարուստ փաստագրական և լրագրողական նյութի ներմուծումը: Գրողը դառնում է «հրապարակախոս գրականության ոլորտում»՝² կարողանալով զուգահեռել հրապարակախոսական և գրական - գեղարվեստական ոճերը: Հրապարակախոսական տարրերն այնպիսի տեղին լուծումներ են ստանում Սինքլեր Լուիսի վեպերում, որ արդյունքը դառնում է ոչ թե գործառական այդ երկու ոճերի պարզ համակցումը, այլ ամբողջական և սահուն հնչողություն ունեցող այնպիսի վիպարվեստ, որ միայն նրան էր բնորոշ:

Լուիսի մեծագույն առանձնահատկությունը, սակայն, դառնում է սատիրայի յուրովի մեկնաբանումը, սատիրայի արվեստի հմուտ կիրառումը քննադատական ռեալիզմի մեթոդում: Արդյունքում ռեալիստական իրականությունը նրա ստեղծագործություններում ստանում է հումորային երանգավորում, ինչն իրականության ընկալման մի ուրույն տարբերակ և մոտեցում էր:

1.3 ենթագլխում («Սոցիալական վեպը ԱՄՆ-ում Լուիսից հետո»)
ներկայացվում է ամերիկյան սոցիալական վեպի հետագա զարգացումը

¹ Babcock, C., Americanisms in the Novels of Sinclair Lewis, American Speech, No. 35, May 1960, p. 110

² Schorer, M., Introduction, In: Schorer, M., Sinclair Lewis: A Collection of Critical Essays, New York, Englewood Cliffs, 1962, p. 1

Սինքլեր Լուիսից հետո, մասնավորապես՝ Ջոն Սթայնբեքի ներդրումը ժանրում, նրա ինքնուրույն ձեռագրի հաստատումը:

Այսպիսով, Սինքլեր Լուիսից հետո գրական ասպարեզ է մտնում Ջոն Սթայնբեքը, ով, գրելով մի շարք հաջողված վեպեր, այդուհանդերձ, առավել հաջողվում է վիպակի ժանրում, որով էլ տարբերվում է իր նախորդներից:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԻԱԿԱՂԱՊԱՐԱՑՎԱԾ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ՍԻՆՔԼԵՐ ԼՈՒԻՍԻ ՎԵՊԵՐՈՒՄ

Ատենախոսության այս գլուխը կազմված է երկու ենթագլուխներից, որոնցում ներկայացվում է գրողի ստեղծագործական արվեստի զարգացումը քննարկվող հինգ վեպերի շրջանակներում:

2.1 ենթագլխում («Սինքլեր Լուիսի ստեղծագործության առաջին շրջանը և նրա ռոմանտիկ հայացքները») Սինքլեր Լուիսը ներկայացվում է իբրև ռոմանտիկ գրող: Քննությունը կատարվում է գրողի «Մաքուր օդում» վեպի շրջանակներում, որտեղ նա դեռ իր ստեղծագործության ինքնատիպության որոնման ճանապարհին է:

«Մաքուր օդում» վեպը պատկանում է հեղինակի ստեղծագործական կյանքի առաջին շրջանին, երբ Լուիսի մոտ դեռևս գրական հայացքների ընտրության խնդիր կար: Լինելով ռեալիստ գրող՝ հեղինակն այս վեպում կիրառում է նաև ռոմանտիզմին բնորոշ տարրեր: «Մաքուր օդում» վեպում նորովի լուծում է ստանում ճանապարհորդության և արկածախնդրության այն հավերժական թեման, որ սկիզբ է առել դեռևս «Ողիսականից»:

2.2 ենթագլխում («Լուիսի ստեղծագործության երկրորդ շրջանը՝ ռեալիստական միտումները») քննվում են հեղինակի՝ ռեալիստական ավանդույթի շրջանակներում գրված վեպերից չորսը՝ «Գլխավոր փողոց», «Բերիթ», «Էրոուսմիթ» և «Դոդավորթ»:

Դժվար է ասել, թե ինչն է ստիպել Սինքլեր Լուիսին մի կողմ թողնել ռոմանտիկական մտածելակերպն ու գրելաոճը ու անցնել ռեալիստականին: Այս մասին վկայում են թե՛ գրողի երկու խոշոր կենսագիրները, թե՛ նրան նվիրված շատ այլ աղբյուրներ: Բայց դրանցում սոսկ արձանագրվում է գրողի աշխարհայացքում կատարված այդ կարևոր փոփոխությունը, և ոչ դրա պատճառները: Մի բան, սակայն, ակնհայտ է. ռոմանտիզմից ռեալիզմին անցումը գրողի մոտ կատարվել է ոչ թե կտրուկ կերպով, այլ աստիճանաբար: Ուստի, ըստ էության, նման փոփոխության բերել է ոչ թե արտաքին որևէ շարժառիթ, այլ Լուիսի ներքին հասունացումն իբրև գրող և ինքնահարմարեցումը իր ժամանակի

պահանջներին ու գրական միտումներին: Մի բան կասկածից դուրս է. հեղինակը այդպես էլ մինչև վերջ չի թողնում իր ռոմանտիկական մտածելակերպը և նրա գրեթե բոլոր շրջանների վեպերում, այդ թվում և 1920-ականներին գրված լավագույն հնգյակում, միշտ ինչ-որ բան է առկա նրա վաղ ռոմանտիզմից:

Քսանականների լավագույն հնգյակի սկիզբը դրվում է 1920 թ. տպագրված «Գլխավոր փողոց» վեպով, որտեղ քողագերծվում է գավառական գյուղաքաղաքի վարք ու բարքը, վերջ է դրվում «անմեղ գյուղի» ամերիկյան կարծրատիպին: Վեպը կառուցված է բազմակերպար մեթոդով, որտեղ գործողության հիմնական շարժիչ ուժերը Քերոլ և Ուիլլ Քեննիքոթներն են: Որպեսզի վերջ դնի հերոսուհու ռոմանտիկ հայացքներին և լավատեսական մտայնություններին, հեղինակը ստիպում է նրան երկու անգամ փոխել իր բնակավայրը: Արդյունքում հերոսուհու աչքերը վերջնականապես բացվում են և կիստոտիկ ևս մեկ հերոս վերադառնում է դառը իրականություն:

«Բեքիթ» վեպում պախարակվում է ամերիկյան բիզնեսի միակաղապարացված վիճակը, ինչը խանգարում է անհատի ինքնությունը զարգացման բնականոն ընթացքին: Վեպը կերպարակենտրոն է՝ կառուցված գլխավոր հերոս Ջորջ Բեքիթի առանցքի շուրջ: «Բեքիթ» վեպի մյուս յուրահատկությունը սոցիալական տարբեր մարկերների և գաղափարակիր հերոսի հարաբերակցության շնորհիվ վերջինիս էության առավելագույնս պարզաբանումն է:

«Էրոուամիթ» վեպում Սինքլեր Լուիսը վերադարձ է կատարում բազմակերպար գրելաճին: Ի թիվս այլ կերպարների՝ վեպի կերպարային համակարգում առանցքային են Մարտին Էրոուամիթի, Լեորա Թոգերի, Մաքս Գոթլիբի և Ալմուս Պիկերբոյի կերպարները: Ի տարբերություն Բեքիթի, որտեղ հեղինակը հերոսին ամբողջական ներկայացնելու համար փոփոխում է հասարակական տարբեր ցուցիչները, «Էրոուամիթ» վեպում փոփոխում է գաղափարակիր հերոսի հասարակական դիրքը՝ իբրև ուսանող, հանրային բժիշկ, հասարակական-քաղաքական պաշտոնյա և ճգնակյաց գիտնական: Ի ցույց է դրվում գիտության, մասնավորապես՝ բժշկության զարգացումը Միացյալ Նահանգներում 1920-ական թվականներին:

«Դոդսվորթ» վեպը գալիս է լուծում տալու օտարամոլության, հայրենալքության և հայրենադարձության խնդիրներին առնչվող հարցերին: Վեպում սյուժետային գիծը ավելի թույլ է արտահայտված, քան հեղինակի՝ քննարկված նախորդ երեք վեպերում: Գաղափարական առումով, սակայն, վեպը ոչնչով չի զիջում նախորդներին, ինչն էլ նախասահմանում է նրա բարձր դիրքը հեղինակի լավագույն գործերի

շարքում: «Դոգսվորթ» վեպը քննված մյուս վեպերից առանձնանում է նրանով, որ հիմնված է երկվությունների համեմատության և հակակշռի վրա:

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ ՍԻՆՔԼԵՐ ԼՈՒԻՍԻ ՍԵՆՏԻԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՌՃԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ատենախոսության այս գլուխը նվիրված է Սինքլեր Լուիսի գրելաոճին, նրա վեպերում կիրառված լեզվաոճական առանձնահատկությունների ողջ պաշարին:

Իր վեպերի սյուժետային զարգացման և կերպարակերտման գործընթացում Լուիսն ազատորեն օգտվում է անգլերենի լեզվաոճական առանձնահատկությունների ողջ ընտրանուց: Ամերիկացի գրականագետ Ջեյմս Հաթչիսոնի վկայմամբ՝ «Լուիսն ուներ լավ հնչեղություն ունեցող ականջ, որ թույլ էր տալիս նրան գրեթե հնչյունական ճշգրտությամբ վերարտադրել ամերիկյան խոսքի ռիթմերն ու նրբերանգները»:¹

Եվ իրոք, Սինքլեր Լուիսն այնքան ճշգրտությամբ է վերցնում և արտապատճենում ամերիկացու խոսքն իր վեպերում, որ, թվում է՝ նրա տողերից լսելի են լինում հերոսների արտաբերած բառերը, իսկ նրանց կատարած գործողությունները ծավալվում են ընթերցողի աչքի առաջ: Փաստորեն, ընթերցողին հրամցվող նյութը դառնում է կենդանի և դրանով էլ՝ արժեքավոր և մնայուն:

Ի պատիվ Լուիսի պետք է նշել, որ նրան հաջողվում է ամերիկյան անգլերենն իբրև գործիք օգտագործել կերպարակերտման բարդ և պատասխանատու գործընթացում: Հեղինակը կարողանում է ստեղծել ստանդարտացված կերպարներ ոչ միայն շնորհիվ կանխամտածված և մանրակրկիտ կերպով մշակված ստեղծագործական պլանի և սյուժեի, այլև զգուշորեն ընտրված բառապաշարի և լեզվական արտահայտչամիջոցների: Ի դեպ, տեղին է նշել, որ Լուիսը լեզվական միջոցների ընտրության հարցում իրավիճակային է՝ կախված կոնկրետ հերոսից և կոնկրետ իրավիճակից: Փաստորեն, ստացվում է, որ միևնույն բառը կամ լեզվաոճական հնարը տարբեր իրավիճակներում և համատեքստում ամենատարբեր իմաստներ և արժեքներ կարող են ձեռք բերել՝ ելնելով հեղինակային նպատակադրումից:

Հեղինակն իր վեպերում մեծապես կիրառում է ոճական այնպիսի հնարներ, ինչպիսիք են հեզանսքը, կրկնությունը, մակդիրը,

¹ Hutchisson, J., The Rise of Sinclair Lewis, 1920-1930, Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press, 1996, p.5

փոխանունությունը, աստիճանավորումը, հակադրումը, չափազանցությունը, բառախաղը, փոխաբերությունն ու համեմատությունը, շրջասույթն ու անձնավորումը: Վերոնշյալ ոճական հնարների կիրառումը հեղինակի վեպերում իրավիճակային է, չնայած ուսումնասիրության արդյունքում որոշ ընդհանրացումներ են արված:

Սինքլեր Լուիսի ինքնատիպ ոճը բնորոշվում է նաև հեղինակի վեպերում հրապարակախոսական տարրերի ակտիվ կիրառումով: Լուիսն իր վեպերում իբրև գործողությունն առաջ տանող միջոցներ է ընտրում հրապարակախոսական ոճին բնորոշ այնպիսի տարրեր, ինչպիսիք են հասարակ գոյականների մեծատառով գրությունը, հապավումները, տերմինները, նորաբանությունները, կոչականները, բարդ նախադասությունների ու բայական կառույցների առատությունը, ինչպես նաև ընդհանուր նյութից իրենց տառաչափով առանձնացող հատվածները: Նշվածները, սակայն, լուիսյան վեպերում հանդես են գալիս ոչ թե իբրև հրապարակախոսական տարրերի պարզ կիրառության, այլ գեղարվեստական և հրապարակախոսական ոճերի համադրության արդյունք:

Լինելով սատիրիկ գրող՝ Լուիսը հաջողությամբ օգտվում է սատիրայի գրեթե բոլոր տարատեսակներից՝ դրանք կիրառելով իբրև իր սյուժեի և կերպարների, ինչպես նաև ժամանակի ամերիկյան կոլորիտի ստեղծման միջոցներ: Հեղինակի վեպերում տեղ են գտել այնպիսի սատիրիկ հնարներ, ինչպիսիք են կերպարներին հումորային կեղծանուններով կնքելը, իրար հետ կապ չունեցող հասկացությունների կողք կողքի դնելը, ծաղրապատկերումը, հերոսի ծիծաղելի մտքերը, սարկազմը, առարկաների ու երևույթների անիմաստ հաշվարկը, մեղմասությունը, պարադոքսը, նմանակումը, հումորային երկխոսությունը: Սինքլեր Լուիսի սատիրան առանձնահատուկ է նրանով, որ այն հիմնականում մեղմ է ու ոչ քաղաքական:

Սինքլեր Լուիսի ոճին բնորոշ են նաև բառապաշարի առանձին միավորների առատությունը: Գրողի վեպերում հաճախադեպ են ժարգոնային ու ցածր խոսակցական բառերը, ամերիկաբանություններն ու օտարաբանությունները: Լուիսի վեպերը հարուստ են նաև տարատեսակ դարձվածքներով ու թևավոր խոսքերով, որոնցից առաջինները կարող են լինել և՛ հանրահայտ, և՛ հեղինակային, այնինչ երկրորդները Լուիսի երևակայության արդյունքն են: Գրողի վեպերում՝ հատկապես կերպարների երկխոսությունների ժամանակ, շատ են նաև բառաքերականական տարաբնույթ սխալներն ու բացթողումները, որոնք դիտավորյալ են արված և նպաստում են կա՛մ կերպարակերտման

գործընթացին, կա՛մ լուսյան կերպարների շուրջ որոշակի կոլորիտ ստեղծելուն:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ելնելով այս հետազոտության առջև դրված խնդիրներից և կատարված ուսումնասիրություններից՝ մենք հանգեցինք հետևյալ եզրակացության.

1. 20-րդ դարի սկզբին ԱՄՆ-ում տեղի է ունենում հասարակության դասակարգային շերտավորում, իսկ հասարակության հենքը կազմող միջին խավը գնում է ստանդարտացման: Ստեղծված իրավիճակում ԱՄՆ-ում քսանական թվականներին քննադատական ռեալիզմի գրական ուղղությունը թևակոխում է զարգացման մի նոր փուլ: Լինելով քննադատ-ռեալիստ՝ Լուիսը ստեղծագործում է մի շարք ժանրերում, բայց առավելապես հաջողվում է սոցիալական վեպի ժանրում, որտեղ նրան նախորդում է Դրայզերը և հաջորդում՝ Սթայնբեքը: Այս ժանրում է, որ Սինքլեր Լուիսը կարողանում է լավագույնս ինքնադրսևորվել իբրև գրող և հասնել իր հեղինակային նպատակադրումների իրագործմանը:

2. Լուիսյան ամենակարևոր ներդրումը ոչ միայն ժանրում, այլև հենց ամերիկյան գրականության մեջ դառնում է իր ժամանակի ամերիկյան խոսվածքի վերհանումն ու ստեղծագործության գործիք դարձնելը: Այսպես կոչված, լուսանկարչական մեթոդով գրողը հմտորեն վերցնում է մարդկանց բառապաշարն ու խոսքի կառուցման եղանակները և դրանք հանրագումարի բերելով՝ կերտում իր ստեղծագործության ինքնատիպ լեզուն: Լուիսը առանձնահատուկ էր նաև նրանով, որ ստեղծում էր ոչ թե հագեցած սյուժե կամ հոգեկան աշխարհի խորությամբ աչքի ընկնող կերպարներ, այլ տիպաժային դեմքեր, ովքեր իրենցով ներկայացնում են մի ամբողջ դասի: Լուիսյան հետաքրքիր նորույթ էր նաև ստեղծագործությունների մեջ հարուստ փաստագրական և լրագրողական նյութի ներմուծումը: Եվ վերջապես, այս ամենին գումարվում է գրողի երգիծանքը:

3. Սինքլեր Լուիսի գրական ժառանգությունը բաժանվում է չորս փուլերի, որտեղ հեղինակի տաղանդը զարգանում է վայրիվերումներով: Եթե փորձենք քննել գրողի ստեղծագործական տաղանդի զարգացումը դիտարկված հինգ վեպերի կտրվածքով, ապա կունենանք բրգաձև պատկեր: «Մաքուր օդում» վեպից դեպի «Գլխավոր փողոց» Լուիսի ստեղծագործական տաղանդը զարգացում է ապրում. ավելանում են լեզվական միջոցներն ու սյուժետային դրվագները, ստեղծագործությունը դառնում է առավել կանխամտածված: «Բեքիթ» վեպում գրողի ստեղծագործական տաղանդը հասնում է իր բարձրակետին:

Կերպարները դառնում են առավել համոզիչ և տիպաժային: «Բեքիթից» հետո Լուիսի տաղանդը դանդաղ, բայց քայլ առ քայլ ետընթաց է ապրում:

4. Վեպից վեպ թեմայից և կերպարային համակարգից բացի փոխվում է նաև Լուիսի գրելաոճը: Յուրաքանչյուր վեպի նկատմամբ գրողն ինքնատիպ մոտեցում է ցուցաբերում, մի նոր առանցքի վրա կառուցում իր հերթական վեպը: Փոխվում է նաև գրողի դիտանկյունը ներկայացվածի նկատմամբ: Այսպես, եթե «Գլխավոր փողոց» և «Էրոուամիթ» վեպերում Լուիսը քննարկվող խնդիրը դիտարկում է կողքից, ապա «Բեքիթում» նա մուտք է գործում խնդրի էպիկենտրոն և ներսից եզրահանգումներ անում: Դե իսկ «Դոդսվորթ» վեպի պարագայում գրողը կերպարին դուրս է բերում իր հասարակությունից և հազարավոր կիլոմետրերի հեռավորության վրա քննում նրա վարքագիծն ու իր հասարակության ազդեցության կայունությունը:

5. Եթե համեմատենք խնդրո առարկա հինգ վեպերը՝ հաշվի առնելով Լուիսի գրական կողմնորոշումները, ապա պարզ կդառնա, որ նրանցից առաջինը՝ «Մաքուր օդում» վեպը, գրված է ռոմանտիկական ուղղության շրջանակներում, այնինչ մնացած չորսը իսկական ռեալիստական վեպեր են: Նշված հինգ վեպերում տարբեր է նաև գրողի կողմից անգլերենի լեզվաոճական պաշարի կիրառումը: Դրանցից ամենաթույլը «Մաքուր օդում» վեպն է, այնինչ «Բեքիթ»-ում հեղինակը տաղանդը լեզվաոճական միջոցների ընտրության հարցում հասնում է իր բարձրակետին: Այս վեպը ամենահարուս է նաև երգիծական հնարների գործածման հարցում, այն դեպքում, երբ դրան հաջորդած «Էրոուամիթ» վեպում սատիրիկ տարրերի կիրառումը գրողի կողմից ամենաքիչն է արտահայտված:

6. Քննարկվող վեպերից յուրաքանչյուրն աչքի է ընկնում իր առանձնահատուկ սյուժետով ու գաղափարախոսությամբ: Դիտարկված վեպերում, սակայն, սյուժետային յուրահատկություններից բացի կան նաև որոշ ընդհանրություններ: Այդպիսի ընդհանրություններ են դրանցում առկա սիրային եռանկյունիները, սեփական եսի բացը նոր զուգընկերոջ միջոցով լրացնելու փափագը: Խնդրո առարկա վեպերում ընդհանուր է նաև ճանապարհի, տեղից տեղ փոխադրվելու հավերժ ցանկությունը, ինչը բխում է լուիսյան հերոսների ինքնաթժևորման, սեփական ես-ի ձևավորման պակասից:

7. Ստեղծագործելով սոցիալական վեպի ժանրում՝ Սինքլեր Լուիսն իր վեպերի սյուժետա-կերպարային զարգացման հիմքում դնում է հերոսների և սոցիալական տարբեր ցուցիչների հարաբերակցումը: Լուիսյան հերոսների վարքագիծը հեշտ բացատրելի է թե՛ իբրև սոցիալական այս կամ այն խմբի անդամներ (ingroup), և թե՛ այդ խմբերից

դուրս (outgroup): Լուիսի վեպերի և դրանց գաղափարակիր հերոսների կերպարակերտման հիմքում ընկած են այնպիսի սոցիոլոգիական երևույթներ ու հասկացություններ, ինչպիսիք են սոցիալական խումբը (social group), սոցիալական նույնականությունը (social identity), սոցիալական ցուցիչը (social marker), միակաղապարացված հասարակությունը (standardized society) և այլն:

8. Իր վեպերի սյուժետային զարգացման և կերպարակերտման գործընթացում Լուիսն ազատորեն օգտվում է անգլերենի լեզվաոճական առանձնահատկությունների ողջ ընտրանուց: Նրա ինքնատիպ ոճը բնորոշվում է նաև իր վեպերում հրապարակախոսական տարրերի ակտիվ կիրառումով: Լինելով սատիրիկ գրող՝ Լուիսը հաջողությամբ օգտվում է սատիրայի գրեթե բոլոր տարատեսակներից՝ դրանք կիրառելով իբրև իր ստեղծագործություններում սյուժեի և կերպարների, ինչպես նաև ժամանակի ամերիկյան կոլորիտի ստեղծման միջոցներ: Գրողի ոճին բնորոշ են նաև բառապաշարի առանձին միավորների առատությունը: Թվարկվածների տեղին համադրման շնորհիվ է, որ Սինքլեր Լուիսի ոճը դառնում է ինքնատիպ ամերիկացի մյուս գրողների շարքում, և ոչ թե սոսկ ի հաշիվ նրա սատիրայի, ինչպես մինչ այժմ ընդունված է եղել գրաքննադատության մեջ:

Եթե փորձենք մեկ խոսքով ամփոփել Լուիսի նշանակալի ներդրումն ամերիկյան գրականության մեջ, ապա այստեղ ոչինչ այնքան տեղին չի հնչի, որքան ամերիկացի գրականագետ Ջորջ Կիլլոուի հետևյալ խոսքերը գրողի մասին. «Լինելով ավելին, քան իր սերնդի որևէ այլ սատիրիկ գրող՝ Լուիսը ստեղծում է տիպաբանություն, որ օգնում է բացատրելու Ամերիկան: Նրա տիպերն այսօր գործածական են մեր բառապաշարում՝ Գլխավոր փողոց, Բեթիթ, Էլմեր Գենթրի, նույնիսկ այն մարդկանց շրջանում, ովքեր չեն կարդացել նրա գրքերը»:¹

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՅՈՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԾ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ

1. Սինքլեր Լուիսի լեզվի բառապաշարային և քերականական առանձնահատկությունները // Համատեքստ-2013, Երևան, 2013, էջ 233-241

2. Զաքարյան Ն., համահեղ.՝ Հովհաննիսյան Լ., Սինքլեր Լուիսը և ամերիկյան գրականությունը // Աստղիկ, Երևան, 2013-2014, N 24, էջ 209-217

¹ Killough, G., Sinclair Lewis- Minnesota Rustic, SLSN, Vol. 7, No. 1, Fall 1998, p. 4

3. Սինքլեր Լուիսի ստեղծագործություններում կիրառված ոճական հնարները և դրանց հայերեն թարգմանության խնդիրները // Աստղիկ, Երևան, 2015, N 26, էջ 48-64

4. Քերոլ Միլֆորդի և հասարակության բախումը Սինքլեր Լուիսի «Գլխավոր փողոցը» վեպում // Օտար լեզուները բարձրագույն դպրոցում, Երևան, 2015, N 1(18), էջ 192-200

5. Zakaryan N., Yeganyan A., George Babbitt and Almus Pickerbaugh as Representatives of Standardized Society // The Sinclair Lewis Society Newsletter, the USA, N 24 (2), Fall 2015, p. 3, 15-17

6. Ամերիկյան սոցիալական վեպի ժանրը և Սինքլեր Լուիսը // Օտար լեզուները բարձրագույն դպրոցում, Երևան, 2016, N 1-2 (20), էջ 317-328

7. Սինքլեր Լուիսի ռոմանտիկ հայացքները և նրա «Մաքուր օդում» վեպը // Լեզուն և գրականությունը գիտական իմացության ժամանակակից հարացույցում, Երևան, 2016, N 7, էջ 230-237

Закарян Нарине Мнацакановна
Особенности художественного метода Синклера Льюиса

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10. 01. 07- “Зарубежная литература”.
Защита диссертации состоится 12 мая 2017 года в 12: 30 на заседании специализированного совета Литературоведения 003 Института литературы имени М. Абеяна НАН РА по адресу: Ереван, ул. Григора Лусаворича 15.

РЕЗЮМЕ

Данная диссертационная работа посвящена особенностям изучения художественного метода американского писателя XX века Синклера Льюиса. В работе мы детально исследуем в хронологическом порядке пять следующих романов Льюиса: “На свежем воздухе”, “Главная улица”, “Бэббит”, “Эроусмит” и “Додсворт”.

Исследование проводится посредством использования *историко – компаративного и аналитического* методов. *Научная новизна* работы заключается в том, что мы рассматриваем выше перечисленные романы Льюиса представляя иной ракурс генезиса его произведений.

Работа состоит из введения, трех глав, заключения и библиографии на трех языках (английский, русский, армянский).

Во введении мы представляем обзор литературной критики о Синклере Льюисе, представляющий разные мнение русских и американских литературоведов. Здесь же мы определяем роль и место автора в контексте американской литературы.

В первой главе (Жанр американского социального романа и Синклер Льюис) мы изучаем и даем оценку жанру социального романа в американской литературе начала XX века. Мы производим анализ творчества таких авторов, как Теодор Драйзер, который был у истоков социального романа, и Джон Стейнбек, который обеспечил последующее развитие того жанра.

Вторая глава озаглавлена “Художественные и социальные проявления стандартизированного общества в романах Синклера Льюиса”. Заглава посвящена изучению и анализу пяти романов Синклера Льюиса. Мы в данной главе исследуем литературную парадигму творчества Льюиса и особое внимание уделяем факту перехода автора от Романтизма к Реализму. Здесь же мы апеллируем к таким понятиям, как

стандартизированное общество, социальные маркеры, социальная идентификация, социальные группы и т.д.

Третья глава диссертации озаглавлена следующим образом: “Стилистические особенности произведений Синклера Льюиса”. В данной главе мы концентрируем наше внимание на авторском стиле, присущем Синклеру Льюису. Мы анализируем особенности его писательского метода посредством лонгвостилистического исследования. Здесь мы акцентируем наше внимание на разных проявлениях публицистики и газетного стиля. Эти проявления могут рассматриваться как особенность творчества Синклера Льюиса.

В заключении диссертации мы приводим выводы, которые обобщают основные предпосылки диссертационной работы.

В результате исследования доводов в работе, мы пришли к следующему умозаключению:

- ✓ В начале 20-ого века в США мы наблюдаем процесс становления среднего класса. Этот процесс приводит к стандартизации общества, которое может рассматриваться как последствие развития критического реализма в литературе. Здесь мы делаем обзор и даем оценку творчеству таких авторов, как Теодор Драйзер, который стоит у истоков критического реализма, Синклер Льюис, чьи произведения будут рассмотрены далее и Джон Стейнбек, который продолжал данное направление.
- ✓ Мы рассматриваем особенный писательский подход Синклера Льюиса. Синклеру Льюису удалось достичь высот не только в рамках вышеупомянутого жанра, но и в Американской литературы XX века. Синклер Льюис отличился в своих произведениях тем, что использовал особенный фотографический метод. При помощи этого метода Синклер Луис использует язык и структуру речи для того, чтобы создать специфические персонажи типичные для стандартизированного общества. Более того, в его произведениях мы можем встретить типичных представителей бизнес класса. Следующей интересней чертой романов Льюиса является внедрение и использование документальных и публицистических элементов.
- ✓ Литературное наследие Синклера Льюиса может быть разделено на 4 периода, которые развиваются несоразмерно. В начале своей творческой деятельности автор использует малое количество приемов, далее он развивает языковой материал и

сюжетную линию. Персонажи в его произведениях становятся более убедительными и подчеркнутыми.

✓ Мы наблюдаем развитие особого писательского стиля, который проявляется в уникальном отношении не только к персонажам, но и к нарративу.

✓ Мы анализируем лингвостилистические особенности романов Льюиса, принимая во внимание факт того, что Синклер Льюис использует особенные языковые средства, в частности - сатиру.

✓ Творчество Льюиса основано на реалиях жанра социального романа, который тесно связан с разными социолингвистическими концептами. Таковыми концептами являются определения внутри группы (ingroup) и вне группы (outgroup), социальная идентификация, социальные маркеры и стандартизированное общество.

Zakaryan Narine **The Peculiarities of Sinclair Lewis's Artistic Method**

Dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Philological Sciences, in the specialty of 10.01.07 – “Foreign Literature”.

The defense of the dissertation will take place on May 12th, 2017, at 12:30 pm, at the meeting of the Specialized Council of Literary criticism N 003 at the Institute of Literature after M.Abeghyan, NAS, RA. Address: 15 Gr.Lusavorich Str., Yerevan, Republic of Armenia.

SUMMARY

The dissertation is dedicated to the study of the peculiarities of Sinclair Lewis's artistic method, an American author who created at the beginning of the XX century.

In the present work we make a thorough study of the author's five novels from the chronological perspective. These novels are “Free Air”, “Main Street”, “Babbitt”, “Arrowsmith” and “Dodsworth”.

The study has been carried out by using the *historical-comparative* and *analytical* methods. The *scientific novelty* of the work is to examine the above mentioned novels by presenting a special approach to the genesis of Sinclair Lewis's works. We make an attempt to connect the author's works with sociology to create a unique type of characters who illustrate well enough

a new sociological class. The following novelty of the work can be outlined by the broad analysis of the author's specific writing style which is observed with the help of *linguo-stylistic* devices.

The present thesis consists of an Introduction, three Chapters, the Conclusion and Bibliography.

In the Introduction we make a review of studies about Sinclair Lewis presenting different approaches in Russian and American criticism. Here we also define the role and place of the author in the context of American literature.

In the First Chapter which is titled "The genre of the American social novel and Sinclair Lewis" we study and evaluate the genre of *social novel* in the American literature of the beginning of the XX century. We make an analysis of the creativity of such authors as Theodore Dreiser who was at the roots of social novel and John Steinbeck, who provided the development of this genre.

The Second Chapter is titled "The artistic and social realizations of the standardized society in Sinclair Lewis's novels", which is devoted to the study and analysis of Sinclair Lewis's five novels ("Free Air", "Main Street", "Babbitt", "Arrowsmith", "Dodsworth"). We investigate the literary paradigm of the author's creativity and outline the transition from Romanticism to Realism. Here we also appeal to such concepts as *standardized society*, *social marker*, *social identity*, *social group*, etc. which are typical for Sinclair Lewis as an author.

In the Third Chapter titled "The Stylistic features of Sinclair Lewis's works" we concentrate on the writing style which is peculiar to Sinclair Lewis. We analyze special approaches of his method through *linguo-stylistic* study. Here we also make a stress on the different presentations of publicistic and newspaper styles as well as satire which can be viewed as another aspect of Sinclair Lewis's creativity.

At the end of the work we present Conclusions, which evaluate the main objectives of the work.

Having considering the arguments presented in the work we come to the following conclusions:

- ✓ In the beginning of the 20th century we observe the process of establishment of the middle class in USA. This process brings the idea of standardized society which actually can be viewed as a consequence of the development of critical realism in literature. Here we make review and evaluate the creativity of such American writers as Theodore Dreiser who was at the roots of critical realism,

Sinclair Lewis whose works we shall examine further and John Steinbeck who was continuing this trend.

✓ We observe Sinclair Lewis's special approach which is peculiar for his creativity. Sinclair Lewis succeeds not only in the frames of this genre but in the American literature of the beginning of the 20th century by using specific photographic method. With the help of this method Sinclair Lewis uses human language and types of speech structure to create specific characters typical for standardized society. Moreover, in his novels we can see typical representations of business class. Another interesting point of Lewis's novels is the invention and usage of documentary and publicistic elements.

✓ Sinclair Lewis's literary heritage can be divided into four periods which are not equally developed. In the beginning of his creativity the author uses reduced amount of devices. He develops language means and scenes of plot step by step. Characters here become much more constant and outlined.

✓ We observe the development of writing style which is expressed by the unique attitude toward not only the characters but also toward the narrative.

✓ We analyze linguo-stylistic features of Sinclair Lewis's novels taking into consideration the fact that Sinclair Lewis uses peculiar devices such as satire.

✓ Sinclair Lewis's creativity is based on the objectives of social novel genre which is tightly connected to different sociological concepts. Such concepts are related to the invention of ingroup and outgroup relationships as well as to such notions as social identity, social marker and standardized society.